

Svar til høyesterettsadvokat Arntzen

Fra doktor Jac. Erichsen

Til hr. høyesterettsadvokat Arntzens bemerkninger angående den provisoriske anordning av 22. januar 1942 skal jeg innskrenke meg til å gjenoppfriske hva norsk strafferetts betydeligste mann i siste generasjon, professor, dr. juris Skeie mente om disse anordninger. Han sier i sin bok «Landsvik» (1950): «Anordninger, som er gitt i London under okkupasjonen, kunne ikke bli kunngjort på en sånn måte her i landet, at det ville være forsvarlig å anvende dem mot personer, som faktisk ikke har fått noe kjennskap til dem. Det ville ikke være smigrende for oss, om vi nu skulle anvende straffebud, som er vedtatt i dølgsmål.» Hr. høyesterettsadvokat Arntzen nevner at anordningen også ble kunngjort i motstandsbevegelsens presse. Men hvordan kunne de passive N.S.-medlemmer få greie på dette, når de ikke engang kjente til noen organisert motstandsbevegelse?

Det var en beveget tid utover sommeren og høsten 1940. Stor rådvillhet hersket på alle kanter i landet. Alle gjorde da det de mente var til fedrelandets vel i en urolig og farefull tid. Jeg kan henviser til datoen 24. april 1940; mens krigen pågikk i Norge, avla Administrasjonsrådets medlemmer lojalitetserklæring overfor Reichskommissar Terboven. Dette ble ikke kjent før høsten 1948, da undersøkelseskomisjonens innstilling forelå! Se innstill. 1945 s. 183. Under riksrådsforhandlingene i 1940 var det enighet om at riksrådet skulle bestå også av medlemmer av N.S. Det gikk norske politikere fra alle partier med på. Se innstill. 1945, s. 254—63. Medlemskap i N.S. anses ikke den gang for landsforræderi. Dagbladet, det senere is-frontorgan, skrev redaksjonelt 10. juni 1940: «I aktivt samarbeide med de tyske myndigheter må nå hele folket ta følgene av den nye stillingen.» Sånn var det altså på denne tid; okkupasjonsmakten, verdens sterkeste militærmakt, gikk selerrik frem på alle fronter. Både i Norge og Sverige regnet man med tysk seier — Amerika var jo ikke kommet med i krigen dengang. De passive N.S.-medlemmer mente at det bare gjennom partiet kunne være mulig å redde landets selvstendighet, hvis Tyskland seiret. De mente derfor å arbeide i fedrelandets interesse. De var altså patrioter, som trodde å tjene sitt land og folk på beste måte ved å gå inn som en «støtpute» mellom okkupasjonsmakten og det norske folk. De eldste av dem hadde med sorg sett at det forsvar av landet som Holtfodt og hans menn hadde bygget opp med stor energi, litt etter litt falt i grus, takket være det brukne geværs menns muldvarparbeide.

Så kommer vi til rettsovergrepene i fengslene. Ja det var i sannhet et trist kapittel. Sadistene fortjente i høy grad lovens strengeste straff. De samme ugjerninger foregikk også etter krigens slutt på den annen side. De fleste passive N.S.-medlemmer hadde ingen anelse om hva der foregikk i fengslene, og de eksekusjoner som ble foretatt, mente de skrev seg fra alvorlige sabotasjeforstyrrelser av de modige aktive patrioter, som kjente til krigsloven og hva det ville skje med dem, om de ble tatt. Det var i tiden utover en mengde patrioter av motstandsbevegelsen som ble reddet fra døden av de passive N.S.-medlemmer. Hamsun, f. eks., var en tid opptatt både dag og natt med å søke om benådning for dømte patrioter hos tyskerne. Jeg er enig med høyesterettsadvokat Arntzen, at en videre diskusjon om dette tema er hensiktsløs, da man lett kan komme ut på viddene, og personer og navn måtte trekkes frem i diskusjonen. Nomina sunt odiosa!

Men det vi nu kunne trenge å få, er en historieskriver, som kunne ta for seg tidsrummet 1935—1950. Men det måtte som nr. Arntzen sier, være en uheldig dommer, og jeg vil fortsette, at det måtte være en som ikke hadde hatt noe med krigspolitikken eller med rettsoppjøret å gjøre. Vi har jo en hel del fremragende jurister og andre, som modig har talt og sett saken fra begge sider.

Jeg har allerede fra studentertiden i Studentersamfundet omkring århundreskiftet og til de siste år gjennom taler, bøker og presseinnlegg hatt kjennskap til en

mann (Jeg kjenner ham ikke personlig), den beste man kunne få til å skrive krigstidens historie. Han har gitt lite ros, men mer ris til begge parter. Det er overlege Johan Scharffenberg. Han er i besittelse av alle de egenskaper, som er nødvendige for en dyktig historieskriver — den skarpeste intelligens, fineste dømmekraft og en ubestikkelig sannhetssøken. Han er ennvidere i besittelse av glimrende kjennskap til politikere både før, under og etter krigen. Fikk man ham til å skrive historien, kunne eftertiden få en korrekt og sannferdig beretning om begivenhetene i dette for landet så viktige tidsrum.

Grimstad, 22/11-52.

Jac. Erichsen.

100142